

Tiden som gäller – en oskriven regel i vardagen

Berättelse

I Sverige är tider något man ofta tar på allvar. På många arbetsplatser, i skolan och i vården förväntas man komma på utsatt tid till möten och besök. Det betyder inte att alla alltid är punktliga, men förväntan finns där: när en tid är bestämd räknar man med att den hålls.

Den som blir sen eller inte kan komma hör därför oftast av sig i förväg. Man ringer eller skickar ett meddelande och berättar hur det ligger till, så att den andra personen vet om det. På så sätt kan en bokad tid lämnas vidare till någon annan som behöver den. Att bara utebli utan att säga något uppfattas däremot ofta som oartigt.

Tydligast är reglerna inom vården. Om du har bokat ett besök hos en läkare eller tandläkare måste du oftast avboka eller omboka minst 24 timmar i förväg. Gör du inte det, eller uteblir helt, tar de flesta regioner ut en avgift. Ett besök räknas som uteblivet även om du kommer, men så sent att mer än halva besökstiden redan har gått.

Avgiften varierar mellan regionerna och kan ändras med åren. I Region Stockholm är den ungefär 400 kronor. Något som förvånar många är att avgiften tas ut även av den som har frikort, alltså den som annars får sin vård gratis. Avgiften räknas inte heller in i högkostnadsskyddet. Om man däremot har ett giltigt skäl – man kanske blir akut sjuk samma morgon – kan vården välja att inte ta ut den. Det är vårdgivaren som bedömer vad som räknas som ett giltigt skäl.

Bakom reglerna finns en enkel tanke: tider kostar pengar och resurser. När någon uteblir utan att säga till står en läkare eller en lärare och väntar i onödan, och en annan patient eller elev får vänta längre på sin tur. Att passa tider och att avboka i god tid handlar därför inte bara om regler, utan också om att visa hänsyn till andra.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
förväntas	det räknas med; andra tror att man gör det
utsatt tid	den tid som är bestämd för något
punktlig	som kommer precis i rätt tid
avboka	meddela att man inte kommer till en bokad tid
omboka	flytta en tid till ett annat tillfälle
utebli	inte komma dit man skulle ha kommit
avgift	pengar man måste betala för något
frikort	kort som gör att vården är gratis en period
högkostnadsskydd	regel som gör att man inte betalar mer än en viss summa per år

ORD	FÖRKLARING
giltigt skäl	en orsak som räknas som godtagbar
vårdgivare	den som ger vården, till exempel en mottagning eller region
visa hänsyn	tänka på andra och deras behov

Läsförståelsefrågor

1. Vad menar texten med att man "förväntas" komma på utsatt tid?
 1. Att det är straffbart i lag att komma för sent.
 2. Att andra räknar med att man håller en bestämd tid, även om alla inte alltid lyckas.
 3. Att man alltid måste komma minst en timme tidigare.
2. Varför hör många av sig i förväg om de inte kan komma?
 1. För att de då får tillbaka pengar.
 2. För att tiden då kan ges till någon annan som behöver den.
 3. För att de annars förlorar sitt frikort.
3. När räknas ett vårdbesök som uteblivet, enligt texten?
 1. Bara om man inte dyker upp alls.
 2. Även om man kommer, men så sent att större delen av tiden redan har gått.
 3. Om man kommer mer än fem minuter för sent.
4. Vad gäller för avgiften om man har frikort?
 1. Då slipper man avgiften helt.
 2. Man måste betala den ändå, trots att vården annars är gratis.
 3. Då blir avgiften dubbelt så hög.
5. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. I vården ska man oftast av- eller omboka senast ett dygn före besöket.
 2. Avgiften för uteblivet besök är samma i alla regioner och ändras aldrig.
 3. Avgiften räknas in i högkostnadsskyddet.
 4. Det är patienten själv som bestämmer vad som är ett giltigt skäl.
 5. De flesta som bokar en tid kommer i rätt tid.
6. Varför kan man säga att ett uteblivet besök drabbar fler än bara personen själv? Använd exempel ur texten.
7. Vad är skillnaden mellan att avboka och att omboka en tid?
8. Texten avslutar med att passa tider "också handlar om att visa hänsyn". Förklara med egna ord vad som menas.
9. Varför tror du att vården ändå kan låta bli att ta ut avgiften om man har ett giltigt skäl? Motivera ditt svar.

Facit

1. Att andra räknar med att man håller en bestämd tid, även om alla inte alltid lyckas.
1. För att tiden då kan ges till någon annan som behöver den.
1. Även om man kommer, men så sent att större delen av tiden redan har gått.
1. Man måste betala den ändå, trots att vården annars är gratis.
1. ja b) nej (texten säger att avgiften varierar mellan regioner och kan ändras) c) nej (texten säger att den inte räknas in i högkostnadsskyddet) d) nej (det är vårdgivaren som bedömer) e) det står inte i texten
- Exempel på svar: När någon uteblir utan att säga till väntar en läkare eller lärare i onödan, och en annan patient eller elev får vänta längre på sin tur.
- Exempel på svar: Att avboka är att säga att man inte kommer alls. Att omboka är att flytta tiden till ett annat tillfälle, så att man ändå får ett besök senare.
- Exempel på svar: Att komma i tid och avboka tidigt visar att man tänker på andra – på den man bokat tid hos och på alla som väntar på en egen tid.
- Exempel på svar: För att det inte är rättvist att straffa någon som inte kunde komma av en orsak hen inte rådde över, till exempel akut sjukdom. Reglerna ska träffa den som struntar i sin tid, inte den som verkligen var förhindrad.

Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.

FÖR LÄRAREN

Texten beskriver en institutionell förväntan i Sverige (jobb, skola, vård), inte en egenskap hos en folkgrupp – lyft att den medvetet skriver “förväntas” och “det betyder inte att alla alltid är punktliga”. Bra för ord om vård och samhälle (avboka, omboka, avgift, frikort, högkostnadsskydd) och för att öva försiktiga formuleringar. Fråga 8–9 kräver inferens. Tema: tid, ansvar och hänsyn. Låt eleverna jämföra med hur tider och avbokningar hanteras i andra länder.

Diskussionsfrågor

- Finns det en liknande förväntan om att passa tider där du har bott? Berätta hur det fungerar.
- Vad tycker du om att man får betala en avgift även med frikort om man uteblir? Är det rimligt?
- Vad kan göra det svårt att passa tider i vardagen, till exempel med jobb, barn och bussar? Hur kan man lösa det?
- **Skriv (4 meningar):** Beskriv hur du själv brukar göra för att komma i tid till viktiga besök. Vad fungerar bra, och vad är svårt?

Källor och faktagranskning

- 1177 – Avgift för uteblivet besök i vården (Stockholm): <https://www.1177.se/Stockholm/sa-fungerar-varden/kostnader-och-ersattningar/patientavgifter-i-stockholms-lan/ny-avgift-for-uteblivet-besok-i-varden/>

- 1177 – Patientavgifter i Stockholms län: <https://www.1177.se/Stockholm/sa-fungerar-varden/kostnader-och-ersattningar/patientavgifter-i-stockholms-lan/>
- Vårdgivare Region Halland – Avgiftshandboken: Uteblivet besök, sen om- och avbokning: <https://vardgivare.regionhalland.se/vardadministration/avgiftshandboken/uteblivet-besok-sen-om-och-avbokning/>
- Västra Götalandsregionen – Vårdgivarwebben, Patientavgiftshandboken: Uteblivet besök: <https://www.vgregion.se/halsa-och-varld/vardgivarwebben/vardadministration/patientavgiftshandboken/oppenvard/uteblivet-besok/>

Faktagranskad mot 1177 och regionernas patientavgiftshandböcker i juni 2026. Nyckelfakta: På många arbetsplatser, i skolan och i vården förväntas man komma på utsatt tid till möten och besök, och höra av sig i förväg om man blir sen eller inte kan komma. Inom vården ska man oftast av- eller omboka ett besök minst 24 timmar i förväg (öppenvård). Den som uteblir från ett bokat vårdbesök utan att avboka i tid får i de flesta regioner betala en avgift – även den som annars har frikort, och avgiften räknas inte in i högkostnadsskyddet. Ett besök kan räknas som uteblivet även om patienten kommer, men så sent att mer än halva besökstiden redan har gått. Vid giltigt skäl kan vården låta bli att ta ut avgiften; det är vårdgivaren som bedömer vad som är giltigt skäl. VARIERANDE: avgiftens storlek skiljer sig mellan regioner och kan ändras med åren – texterna använder därför "ungefär" och anger Region Stockholm (cirka 400 kronor) som ett exempel, inte som en nationell summa. KÄNSLIGT: fenomenet framställs medvetet som en institutionell förväntan ("förväntas", "på många arbetsplatser"), aldrig som ett etniskt drag à la "svenskar är punktliga". Texterna är tydliga med att människor är olika och att alla ibland kommer för sent.

Berättelser om svenskar · läromedel för svenska som andraspråk. Skapat inom Läromedelsprojektet. Senast uppdaterad 2026-06-25.